

เพลงกล่อมเด็ก เพลงหยอกเด็ก

นางหนู ชาสุค วิทยากร
15 พฤษภาคม 2515

1.
นอนสำแมเยอ¹ หลับตาสำแมเยอ
นอนอูญา² นอนสำแมเยอ
แม่ไปไฮ³ กะคี่ควย⁴ เขาลา⁵
แม่ไปนา⁶ กะคี่ควยเขาคู⁶
ขานึงคู⁷ ขานึงลองชอย⁸

นอนเสี้ยแมนะ หลับตาเสี้ยแมนะ
นอนอูญา นอนเสี้ยแมนะ
แม่ไปไร³ กะคี่ควยเขาลา
แม่ไปนาก⁶ กะคี่ควยเขาคู
ขานึงคู ขานึงเหยียดตรง

คำศัพท์

1. สำแมเยอ	=	เสี้ยแมนะ	
2. อูญา	=	อูญา	
3. ไฮ	=	ไร	
4. ควย	=	ควาย	
5. เขาลา	=	เขาลา, เขากาง	
6. เขาคู	=	เขาท, เขาทึงเขามาหาหุ	
7. ขานึงคู	=	ขานึงคู, ขานึงงอ	} ลักษณะที่ผู้หญิงนั่งบนหลังควาย
8. ขานึงลองชอย	=	ขานึงเหยียดตรง	

วิเคราะห์ความ

เพลงกล่อมเด็กบทนี้ มีคุณค่าในด้านชีวิตและความเป็นอยู่ ของชาวบ้านที่ผูกพันอยู่กับการทำไร่นา งานประจำวันของชาวบ้าน ที่จะต้องทำควบคู่ไปกับการทำไร่นา

คือ การเลี้ยงสัตว์ วัว ควาย เป็นสัตว์เลี้ยงที่มีคุณประโยชน์ และทำให้ผู้เป็นมารดา เกิด
 ความประทับใจ จนกระทั่งนำเอาลักษณะควายเขาลา ควายเขาคูมารองเพลงกล่อมลูก
 กวาดถึงลักษณะการนั่งบนหลังควาย ขาหนึ่งคู่ ขาหนึ่งเหยียดตรงตามหลักจิตวิทยา คาน
 การรับรู้อันของเด็ก เด็กจะเรียนรู้จากคำบอกเล่าที่ละน้อย เมื่อได้รับฟังบ่อยครั้ง ก็จะจด
 จำและฝังใจในที่สุด เกิดความรักในสิ่งที่ได้ยิน.

นางหนู ชาติ วิทยากร

15 พฤษภาคม 2515

2.

นอนสาแม่เยอ¹ นอนสาแม่เยอ
 หลับตา² สาแม่เยอ
 นอนสาแม่เยอ หลับตาสาแม่เยอ
 นอนอูแกว³ นอนแล้วแมสีกว⁴
 แมสีกวไปเซ็นฝ้าย⁵ เคียนหงาย⁶ เอาพอ
 เอาพอนา⁷ มาเลี้ยง⁸ ใหญ่สูง⁹

นอนเสี้ยแมนะ นอนเสี้ยแมนะ
 หลับตาเสี้ยแมนะ
 นอนเสี้ยแมนะ หลับตาเสี้ยแมนะ
 นอนอูแกว นอนแล้วแมจะไกว
 แมจะไปปั่นฝ้าย เคียนหงายหาพอ
 หาพอเลี้ยง มาเลี้ยงให้เติบโต

คำศัพท์

1. นอนสาแม่เยอ	=	นอนเสี้ยแมนะ
2. หลับตา	=	หลับตา
3. อูแกว	=	อูแกว
4. กว	=	ไกว
5. เซ็นฝ้าย	=	ปั่นฝ้าย
6. เคียนหงาย	=	เคียนหงาย
7. เอาพอนา	=	หาพอเลี้ยง
8. มาเลี้ยง	=	มาเลี้ยง
9. ใหญ่สูง	=	เติบโตใหญ่, เติบโต

วิเคราะห์ความ

เพลงกล่อมเด็กบทนี้ สะท้อนให้เห็นสภาพของสังคมไทยโดยเฉพาะบ้านเรือนที่
ครอบครัวไม่มีผู้นำ มีแม่ทำหน้าที่เลี้ยงลูก ซึ่งจะเลี้ยงลูกให้เติบโตตามลำพังได้โดยยาก
ฉะนั้น จะต้องมีพอนา หรือ พ่อเลี้ยง ช่วยเหลือครอบครัวในด้านเศรษฐกิจ

เพลงกล่อมเด็กบทนี้จะชี้ให้เห็น ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวอีสาน ที่มีการ
ปันฝ้าย ณ ที่ใดที่หนึ่ง กลางหมู่บ้าน ในเวลาเดือนหงาย ชาวบ้านมีงานสิ่งใดก็นำมาทำ
โดยเฉพาะบรรดาหนุ่มสาว และมักมีผู้ใหญ่ มารวมทำงานอยู่ด้วย ชาวบ้านเรียกการทำงาน
รวมกันนี้ว่า "ลงขวง" พจนานุกรมอีสาน - ภาคกลาง¹ ให้ความหมายคำว่า ขวงว่า
บริเวณ, สนาม, เวที, ไร่ ที่ปลูกในบริเวณลานบ้าน สำหรับผู้หญิงนั่งปั่นไหม

ชาวบ้านอาจจะนำงานที่ตนทำค้างไว้มาทำ ชาวบ้านมีโอกาสพบปะสังสรรค์กัน
และหนุ่มสาวถือโอกาสพูดคุยเกี่ยวพาราสีกัน ในบางครั้งจะมีเครื่องดนตรี คือ แคน ขับ
กล่อม ให้เปลือกเปล็นอีกด้วย

นางฉิ่ง ไกรสรกุล วิทยากร

14 พฤษภาคม 2515

3.

นอนสาเคอหลา¹ นอนสาแมสีกอม
แมสไปเข็นฝ้าย² เคียนหงาย³ เอาพอ⁴
เอาพอมาเกี่ยวหญา⁵ มุงหลังค้ำให้เจายู
ฝนส่ำ⁶ อแกว สไปขนยใส⁷
คั้นเพินไคกิน ซีน⁸ เจากะเหลียวเบ็งตา⁹

นอนเสี่ยลกน้อย นอนเสี่ยแมจะกล่อม
แมจะไปปั่นฝ้าย เคียนหงายหาพอ
หาพอมาเกี่ยวหญา มุงหลังค้ำให้ลูกอยู่
ฝนจะร่ำรคอแกว จะไปซอนอยู่ไหน
เมื่อเขาไคกินเนื้อ ลูกก็เหลียวคุดา

¹พจนานุกรม ภาคอีสาน - ภาคกลาง ฉบับพินิจานสมเด็จพะมหาวีรวงศ์ (ศิสุสมหา
เถระ) ไทยวัฒนาพานิช พระนคร 2515 หน้า 51.

กันเพินไคป่า¹⁰ เจ้ากะสีเหลียวเบ็งหน้า เมื่อเขาไคปลา ลูกก็เหลียวคหน้า
 มพ็นอง¹¹ เฮียนไก¹² เพินกะซัง¹³ พวกพ็นอง เรือนไกลเขากัซัง

คำศัพท์

1. หลา	= ลูกคนเล็ก, ลูกน้อย
2. เซนฝาย	= บันฝาย
3. เคียนหงาย	= เคื่อนหงาย
4. เอาพอ	= ทาพอ
5. เกียวหญา	= เกียวหญา
6. สีฮำ	= จะรัวร์ด
7. ไปชฌนุไส	= ไปชอนอญที่ไหน
8. กินฉิน	= กินเนื้อ
9. เหลียวเบ็งตา	= เหลียวคตา
10. ไคป่า	= ไคปลา
11. มพ็นอง	= พวกพ็นอง
12. เฮียนไก	= เรือนไกล
13. กะซัง	= ก็เกลียดซัง

วิเคราะห์ความ

เพลงกล่อมเด็กบทนี้ เนื้อความคล้ายคลึง กับบทที่ 2 แสดงถึงความคิดของชาวบ้านโดยทั่ว ๆ ไป ที่มีต่อหญิงที่เป็นหม้าย สภาพของหญิงหม้ายที่ขาดคนให้ความคุ้มครองหรือหัวหน้าครอบครัว ย่อมจะไร้ที่พึ่ง แมวบ้านหลังคารั่ว ก็ไม่มีใครมาช่วยทำให้ จึงจะต้องหาพอเลี้ยง

ส่วนนวนโวหารของเพลงกล่อมเด็กบทนี้ จึงแสดงถึงความยากลำบากในการดำเนินชีวิต ทั้งข้อคิดให้เห็นสภาพความเหลื่อมล้ำของเด็กที่ไม่มีพ่อ เมื่อคนอื่นเขาไคกินเนื้อกินปลา เด็กก็ไคแต่มองคูนหน้าแม่ เพราะการที่ไม่มีพ่อนี่เอง ญาติพ็นอง บ้านไกลเรือนเคียงเขาจึงเกลียดซัง ควายเกรงว่าจะเบียดเบียนเขา

นางหนู ชาติศุภ วิทยากร

14 พฤษภาคม 2515

4.

นอนสาเคอхла¹ นอนสาแมสิกอม²
 ด้วาวอย่างสั้นเคหละ
 อะชะไห³ กางคำ⁴ ยานผีพาย⁵
 อะชะไห ยามงาย⁶ ยานผีเป่า⁷
 เจ้ามมีพอ⁸ เลียง⁹ กิ้นแล้ว¹⁰ ไทเลานอน¹¹
 วาสั้นเค

นอนเสี้ยลุนอย นอนเสี้ยแมจะกลอม
 ด้วาวอย่างสั้นหละ
 อยารองไห กลางคีน กัดวีผีพาย
 อยารองไห ยามเซากัดวีผีกระสือ
 ลกไม่มีพอชวยเลียงกิ้นแล้วให้รับนอน
 วาวยานั้นนะ

คำศัพท์

1. หลา	=	ลูกคนเล็ก, ลุนอย
2. กอม	=	กลอม
3. อะชะไห	=	อยารองไห
4. กางคำ	=	กลางคีน
5. ผีพาย	=	ผีพาย
6. ยามงาย	=	ยามเซา
7. ผีเป่า	=	ผีกระสือ
8. พอ	=	พอ
9. เลียง	=	เลียง
10. กิ้นแล้ว	=	กิ้นแล้ว
11. เลานอน	=	รับนอน

วิเคราะห์ความ

เพลงกลอมเค็กบนี้ มีคุณค่าทางด้านธรรมชาติและวิทยา ผู้เป็นแม่จะสอนให้รู้จัก
 ธรรมชาติของผีพาย ที่ออกหากินเวลากลางคีน เวลาเซาจะเป็นเวลาที่ผีกระสือ กลับ

จากท้องเที่ยว ถ้าพิจารณาในด้านความเชื่อจะเห็นว่า ชาวบ้านมีความเชื่อในเรื่องผีพราย ผีกระสือจะมารบกวนเด็กที่ร้องไห้

สำนวนโวหารคล้องจอง ใช้คำสามัญ เช่น ผีพราย สัมผัสกับยามงาย ความคิดเรื่องไม่มีพ่อยังฝังใจผู้เป็นมารดา ที่นำมากลอมลก เป็นเชิงขอความเห็นใจ เมื่อไม่มีพ่อก็ควรจะรับนอน หรืออีกนัยหนึ่งก็ควรจะเป็นเด็กที่เลี้ยงง่าย

นางหนู ชาสุค วิทยากร

14 พฤษภาคม 2515

5.

นอนสาเคอหลา¹ หลับตาเคอแมสีกอม²
แมสไปเซ็นฝาย³ เคียนหงาย⁴ เวามาว⁵
เอาพอนา⁶ มาไวเฮ็ดน่า⁷

นอนเสียนะลูกน้อย หลับตานะแม่จะกลอม
แม่จะไปปั่นฝาย เคียนหงายคุยกับหนุม
หาพอเลี้ยงมาไว้ทำนา

คำศัพท์

1. หลา	=	ลูกคนเล็ก, ลูกน้อย
2. กอม	=	กลอม
3. เซ็นฝาย	=	ปั่นฝาย
4. เคียนหงาย	=	เคียนหงาย
5. เวามาว	=	คุยกับหนุม
6. พอนา	=	พอเลี้ยง
7. มาไวเฮ็ดน่า	=	มาไว้ทำนา

วิเคราะห์ความ

เพลงกล่อมเด็กบทนี้ ใจความคล้ายคลึงกับ บทสอง บทสาม และสี่ แสดงความรู้สึกของหญิงหม้าย ที่จะค้นหาพ่อใหม่มาช่วยทำนา หรือมาช่วยเลี้ยงลูก

ในด้านขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมชาวบาน นิยมมาทำงานร่วมกันในคืนเคียนหงาย

นางหนู ชาสุค วิทยากร

15 พฤษภาคม 2515

6.

โอ...โอแม่ไปไฮ¹เก็บไค²มาหา
 แม่ไปนาเก็บป่า³มาป้อน
 แม่เลี้ยงมอน⁴ในป่าสวนมอน⁵
 นอนสาแมเคอ⁶หลับตาสาแมเคอ

โอ...โอ แม่ไปไรจะเก็บไชมาหา
 แม่ไปนาเก็บปลามาป้อน
 แม่เลี้ยงไหม ในป่าสวนหมอน
 นอนเสี้ยแมนะ หลับตาเสี้ยแมนะ

คำศัพท์

1. ไฮ	=	ไร
2. ไค	=	ไช
3. ป่า	=	ปลา
4. มอน	=	ตัวไหม
5. มอน	=	หมอน
6. นอนสาแมเคอ	=	นอนเสี้ยแมนะ
7. หลับตา	=	หลับตา

วิเคราะห์ความ

ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านที่ดำเนินไปอย่างธรรมดา มีชีวิตอยู่กับการทำไร่นา เก็บเกี่ยวพืชผล จากเรือสวนไร่นา ของตนมาเลี้ยงบุคคลในครอบครัว เพลงบทนี้สะท้อนให้เห็นการดำเนินชีวิตของชาวบ้าน ปลุกฝังจิตใจเด็กให้มีความรัก ภาควุมิใจในถิ่นกำเนิดของตน

พระมหาทองสา ปรีชาคิลก วิทยากร

11 พฤษภาคม 2515

7.

นอนสาเคอหลา นอนสาแมสิกอม
 นอนอแกว¹ หลับแลวแมสิกวย²
 สวย³พอเพล⁴ จิงลกกินเขา⁵
 แมไปไฮสิหาซัน⁶มาตอน⁷
 แมไปนาสิหาปามาตอน
 แมไปเลี้ยง⁹มอนในป่าสวนมอน¹⁰อู¹¹อู¹¹

นอนเสียนะลกนอย นอนเสียมแมจะกลอม
 นอนอแกว หลับแลวแมจะไกว
 สายพอเพล จิงลกกินขาว
 แมไปไรจะหาเนือมาฝาก
 แมไปนาจจะหาปลามาให้
 แมไปเลี้ยงไหมในป่าสวนหมอน อือ อือ

คำศัพท์

1. อแกว	=	อแกว
2. กวย	=	ไกว
3. สวย	=	สาย
4. เพล	=	เวลา 11 นาฬิกา, เวลาเพล
5. กินเขา	=	กินขาว
6. ซัน	=	เนือ
7. ตอน	=	ฝาก, ให้
8. ปา	=	ปลา
9. เลียง	=	เลี้ยง
10. สวนมอน	=	สวนหมอน
11. อู อู	=	อือ อือ (เสียงกลอม)

วิเคราะห์ความ

การปลุกฝังอบรมเด็กให้เป็นผู้ที่มีระเบียบ ความประพฤติปฏิบัติและสุจริตลักษณะ
 ต่าง ๆ นั้น ผู้ที่ปลุกฝังได้ก็คือ แม่ ซึ่งเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดที่สุด

เพลงกล่อมเด็กบทนี้ จึงเป็นเครื่องมืออบรมได้เป็นอย่างดี เพราะข้อความที่กล่าวถึงว่า เมื่อนอนหลับแล้ว ตื่นขึ้นมาเวลาเพล หรือ เวลาสืบเอ็ดคณาฬิกา เป็นเวลาอาหารกลางวัน การสร้างสุขนิสัยให้เด็กเป็นสิ่งจำเป็นประการแรกในการอบรมเลี้ยงดู

สิ่งหนึ่งที่ขาดไม่ได้ ซึ่งเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันคือ หน้าที่ของบุคคลในสังคมแม่ไปช่วยทำไรทำนา การเลี้ยงไหมเป็นหน้าที่ของผู้หญิง คุณค่าของบทเพลง จึงสะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตของชาวบ้านได้เป็นอย่างดี

นาง กัม มาโคตร วิทยากร

16 พฤษภาคม 2515

8.

นอนสาเคอหลา นอนสาแมสีกอม
 นอนอแกว¹ นอนแลวสีกอมกวย²
 แม่ไปไฮ³ เก็บไค⁴ มาหา
 แม่ไปนา เก็บป่า⁵ มาปอน
 นอนสาเคอหลา นอนสาแมสีกอม
 นอนออมลอม⁶ นอนผาอแพ⁷

นอนเสียนะลูกน้อย นอนเสียมแม่จะกลอม
 นอนอแกว นอนแลวจะกลอมไกว
 แม่ไปไร เก็บโซมาหา
 แม่ไปนาหาปลา มาปอน
 นอนเสียนะลูกน้อย นอนเสียมแม่จะกลอม
 นอนอย่างสบาย นอนอผาแพ

คำศัพท์

1. อแกว	=	อแกว
2. กอมกวย	=	กลอมไกว
3. ไฮ	=	ไร
4. ไค	=	โซ
5. ป่า	=	ปลา
6. นอนออมลอม	=	นอนชดตัวกลม, นอนอย่างสบาย
7. ผาอแพ	=	ผาอแพ

วิเคราะห์ความ

เพลงกล่อมเด็ก แสดงถึงความรักของผู้เป็นมารดาที่มีต่อลูก คำว่า หล่า หมายถึง ลูกที่รัก ลูกน้อย ลูกนี้จะนอนในอ้อมแกว ซึ่งทำด้วยผ้าแพร แม่ไปไร ไปทุ่งนาก็จะหาของมาฝาก ของฝากนั้นเป็นของที่มีในท้องถิ่น

นาง ผึ้ง ไกรสรกุล วิทยากร

10 พฤษภาคม 2515

9.

นอนสาเคอหล่า¹นอนสาแมสีกอม
เอาพอน่า มาเลี้ยงใหญ่สูง²เห็นมูนก
ขวน³เจ้าจะหนึคัง⁴เห็นมูนึง⁵ขวนเจ้าจะ
หนึเนี้ย⁶ไหเจ้าคั้นมาทอง เอียนซ่าน⁷
ของเกาเคอ
ไหเจ้าเอา⁸ขวนคั้น⁹
มายูแซบซันซอน¹⁰นอนเนี้ย¹¹คังเคิม

นอนเสียนะลูกน้อย นอนเสียมแม่จะกล่อม
เอาพอเลี้ยงมาเลี้ยงไห้เติบใหญ่ เห็นฝูงนก
ขวัญเจ้าก็หนีจากร่างกาย เห็นฝูงปลิงขวัญเจ้าก็
หนีจากเนื้อจากตัว ไห้ขวัญเจ้ากลับคืนมา
ห้องบานเรือนของเกานะ
ไห้เจ้าเอาขวัญกลับคืนสู
มายูแซบซันซอน นอนอยู่ควยคังเคิม

คำศัพท์

1. หล่า	=	ลูกคนเล็ก, ลูกน้อย
2. ใหญ่สูง	=	เติบใหญ่, เติบโต
3. ขวน	=	ขวัญ
4. คัง	=	ร่างกาย
5. นึง	=	ปลิง
6. เนี้ย	=	เนื้อ
7. เอียนซ่าน	=	บ้านเรือน
8. เอา	=	เอา
9. คั้นซุ	=	กลับคืนสู

10. แซบซั่มซอน = อยู่แนบตัว
 11. นอนเนี้ย = นอนอยู่ควย

วิเคราะห์ความ

เพลงกล่อมเด็กบทนี้ แสดงถึงจิตใจของแม่ที่มีความรักความห่วงใยต่อลูกของตนเอง ไม่มีความสามารถพอที่จะเลี้ยงลูกให้เติบโตก็จะหาพ่อเลี้ยงมาช่วยดูแล เพราะขาดพ่อจึงไร้ที่พึ่ง หวาดกลัวภัยนานาชนิด หากความอบอุ่นมีได้ เราจะศึกษาทัศนะของชาวบ้านที่มีต่อครอบครัวของหญิงหม้าย ได้จากบทเพลงกล่อมเด็กนี้เอง.

นางผึ้ง ไกรสรกุล วิทยากร

14 พฤษภาคม 2515

10.

นอนสาเคอหลา ทาลกานอยยอน¹
 ตั้งแต๋ต๋อง² ออนแอน³ เคินเหลนทยอกกัน⁴
 คั้นกับจากไฮ แมกะเอิ้นชวนมา
 กับจากนา⁷ แมกะเอิ้นชวนเต้า⁸
 เอิ้นเอาชวนอิดเข้า⁹ มาเอิ้นเอี้ยงพัง¹⁰
 เอิ้นเอาชวนลูกเตามาเข้า¹¹ ยุดัง¹²
 คั้นเที่ยวทางทง¹³ กะถัก¹⁴ แดคชวนอน¹⁵
 เที่ยวทางคอน¹⁶ กะถักกลมชวนลม¹⁷

นอนเสียนะลูกนอย ทารกนอยยอน
 ตั้งแต้หัดเคินกระเตาะกระตะ เคินเล่นทยอกกัน
 เม้อกลับจากไร แม้ก็เรียกขวัญมา
 กลับจากนาแม้ก็เรียกขวัญมา
 เรียกหาขวัญที่อดข้าวมาเร่อนอยพร้อมเพรียง
 เรียกหาขวัญลูกเตามาเข้า อยู่ในร่างกาย
 เม้อเคินเที่ยวตามทุ่ง แดคจะถูกขวัญของเจ้า
 เคินเที่ยวตามทีคอนจะถูกลมขวัญจะหาย

คำศัพท์

1. นอยยอน = นอยยอน, ลูกคนเล็กที่ยังอ่อน
 2. ต๋อง = เคิน
 3. ออนแอน = หัด เคินกระเตาะกระตะ
 4. เหลน = เล่น

5. ไส	=	ไร
6. เอนชวน	=	เรียกขวัญ
7. นา	=	นา
8. เต่า	=	มา, ลูกเต่า
9. อคเขา	=	อคขาว
10. เฮียงพัง	=	อย่างพร้อมเพรียง
11. มาเขา	=	มาเขา
12. ยุกัง	=	อยู่กับร่างกาย
13. ทง	=	ทง
14. ถิก	=	ถูก
15. ชวนออน	=	ขวัญของเจ้า (ออน = อร)
16. ทางคอน	=	ทคอน
17. ชวนลม	=	ขวัญหาย (ลม = ลม, หายา)

วิเคราะห์ความ

คุณค่าของเพลงกล่อมเด็กบทนี้ แสดงถึงธรรมชาติของทารก ที่ยังต้องการความเอาใจใส่ทะนุบำรุง เลี้ยงดูอย่างใกล้ชิด การอบรมเลี้ยงดูทารกเป็นหน้าที่ของแม่ เมื่อแม่ต้องไปไรนา ให้ลูกอยู่กับญาติพี่น้อง ความคิดผูกพันของแม่ จะแสดงให้เห็นเด่นชัด ในเนื้อเพลงที่เรียกขวัญ อันหมายถึงสิ่งที่ไม่เป็นตัวตน นิยามกันว่ามียุประจำตัวของคนตั้งแต่เกิดมา ถ้าขวัญอยู่กับตัวก็เป็นสิริมงคล เป็นสุขสบาย จิตใจมั่นคง ถ้าเด็กตกใจหรือเสียใจขวัญก็จะออกจากร่างไปเสีย ซึ่งเรียกว่าขวัญหาย ขวัญหนี ขวัญบิน เป็นต้น

[คุณค่าที่ได้รับจากบทเพลงอีกประการหนึ่งก็คือ ความเชื่อในเรื่องขวัญซึ่งเข้าใจว่ามีอยู่ในคน ช่าง, มา, ชาว, เรือน โดยปริยายหมายความว่าสิ่งประเสริฐ เช่น ขวัญเมืองว่าสิ่งประเสริฐของเมือง ประเพณีไทยนิยมทำขวัญเด็ก เมื่ออายุครบเดือนเรียกทำขวัญเดือน เอาเส้นคายนูกข่มมือเด็ก แล้วกล่าวเรียกขวัญ "ขวัญเอ๋ยมาอยู่กับเนอกับตัว" แล้วให้พรต่อไปตามสมควร.]

เพลงหยอกเด็ก

นาง คำ พล เชียงสา วิทยากร

20 สิงหาคม 2515

11.

จำไม่ลืมมกมมน²หักคอคนไซ³หน้า⁴นกกคหน้า⁴นกกคหน้า⁵ลึงหน้า⁵ลายหน้า⁶ผีพาย⁶หน้า⁷กิกหน้า⁷กอมหน้า⁸หอมหลอม⁸ขอ⁹โก⁹ชอกา

จิมมูมมูมกมมน

หักคอคนไสหน้า⁴นกกคหน้า⁴นกกคหน้า⁵ลึงหน้า⁵ลายหน้า⁶ผีพายหน้า⁷ง่าหน้า⁷งอหน้า⁸กลม ๆ ขอ⁹โก⁹ชอกา

คำศัพท์

1. จำ	=	จิม
2. มูมมูมกมมน	=	เล่นเสียง, เสียงสัมผัส
3. ไซ	=	ไส, คอหน้า
4. นกกค	=	นกกคหรือนกกระปุก
5. หน้า ⁴ ลึงหน้า ⁵ ลาย	=	หน้า ⁴ ลึงหน้า ⁵ ลาย
6. หน้า ⁶ ผีพาย	=	หน้า ⁶ ผีพาย
7. หน้า ⁷ กิกหน้า ⁷ กอม	=	หน้า ⁷ ง่าหน้า ⁷ งอ
8. หน้า ⁸ หอมหลอม	=	หน้า ⁸ กลม ๆ
9. ขอ ⁹ โก ⁹ ชอกา	=	ขอ ⁹ โก ⁹ ชอกา

วิเคราะห์ความ

ในบรรดาเพลงหยอกเด็กถ้าพิจารณาแล้วจะเห็นว่ามียอดคำสัมผัสสองของ
มูม มูมก มูมน และความเข้าใจในธรรมชาติวิทยากว่าถึงนกกค ลักษณะหน้า⁴นกกค
เปรียบเทียบกับหน้า⁶ผีพาย หน้า⁷ง่าหน้า⁷งอ หน้า⁸กลม ๆ ของทารกขออาหารไ้กา
อารมณ์ขัน ปรากฏในส่วนที่ว่าหน้า⁶ผีพาย หน้า⁷ง่าหน้า⁷งอ หน้า⁸กลม ๆ ขอ⁹โก⁹ชอกา

เพลงหยอกเด็ก

พระมหาทองสา ปรีชาติลล วิทยากร

11 พฤษภาคม 2515

12.

เต่งเล็งเต่ง¹ เล็งเตะเล็งเต่ง
 เล็งใหญ่ลักข้าง³ เล็งน้อย⁴ ลักควาย⁵
 ลักหนวย⁶ ลักควายยามแลง⁷
 ลักชี้แห่ง⁸ ลักไถยามแลง⁹

เต่งเล็งเต่ง เล็งเตะเล็งเต่ง
 นักเลงใหญ่ลักข้าง นักเลงน้อยลักควาย
 ลักจนรำคาญ ลักควายตุกแลง
 ลักชี้แห่ง ลักไถ เวลาเย็น

คำศัพท์

1. เต่งเล็งเต่ง	=	เล่นเสียง, อาการอ้อมเด็กรอนไปมา
2. เล็งใหญ่	=	นักเลงใหญ่
3. ลักข้าง	=	ขโมยข้าง
4. เล็งน้อย	=	นักเลงน้อย, นักเลงเล็ก
5. ควาย	=	ควาย
6. หนวย	=	รำคาญ
7. ชี้แห่ง	=	ชี้แห่ง
8. ยามแลง	=	เวลาเย็น

วิเคราะห์ความ

คุณค่าของเพลงหยอกเด็กบทนี้ อยู่ที่อารมณ์ขัน และสำนวนโวหารสัมผัสคล้องจอง
 เล็งเตะเล็งเต่ง เล็งใหญ่ลักข้าง เล็งน้อยลักควาย ลักหนวย ลักควายยามแลง ลักชี้แห่ง
 ลักไถยามแลง ถ้าพิจารณาในคำฉันท์ลักษณะจิตตำแหน่งคำได้ดังนี้

```

  0 0 0      0 0 0
  ───────────
  0 0 0 0      0 0 0 0
  ───────────
  0 0 0      0 0 0 0
  ───────────
  0 0 0      0 0 0 0
  
```

เพลงหยอกเด็ก

พระมหาทองสา ปรีชาคิลก วิทยากร

11 พฤษภาคม 2515

13.

กิน⁺เข้า¹แล้ว²ลง^ขแคง^ขลง^ขขา³
 ลง^ขไป⁺หา⁴สอง^ขขา^ขโอน^ขโค้น⁵

กิน^ขเข้า^ขแล้ว^ขลง^ขแคง^ขลง^ขขา^ข
 ลง^ขไป^ขหา^ขสอง^ขขา^ขอว^ขอน^ข

คำศัพท์

1. กิน ⁺ เข้า ¹	=	กิน ^ข เข้า ^ข
2. แล้ว ¹	=	แล้ว ^ข
3. ลง ^ข แคง ^ข ลง ^ข ขา ³	=	ลง ^ข แคง ^ข ลง ^ข ขา ^ข
4. ลง ^ข ไป ⁺ หา ⁴	=	ลง ^ข ไป ^ข ที่ ^ข
5. โอน ^ข โค้น ⁵	=	ลักษณะใหญ่, อว ^ข อน ^ข

วิเคราะห์ความ

เมื่อแม่ให้^ขอาหาร^ขแล้ว^ข จะยก^ขเด็ก^ขขึ้น^ขเขย่า^ขเล็กน้อย^ข เป็นการ^ขช่วย^ขย่อย^ขอาหาร^ข
 กิน^ขเข้า^ขแล้ว^ขเจริญ^ขเติบโต^ข คุณค่า^ขของ^ขอาหาร^ขจะ^ขไป^ขช่วย^ขเสริม^ขสร้าง^ขขา^ขทั้งสอง^ขข้าง^ขให้อว^ขอน^ข

การ^ขเลี้ยง^ขดู^ขทารก^ขสมัย^ขปัจจุบัน^ข เมื่อ^ขเด็ก^ขรับ^ขประทาน^ขอาหาร^ขแล้ว^ขจะ^ขอุ้ม^ขเด็ก^ขพา^ขค้ำ^ข
 ให้อว^ขอน^ข เป็นการ^ขย่อย^ขอาหาร^ข ตาม^ขหลักสูตร^ขวิชา^ข แม่^ขสมัย^ขโบราณ^ขที่เป็น^ขชาวบ้าน^ข จะ^ข
 รู้^ขจัก^ขวิธี^ขเลี้ยง^ขทารก^ขด้วย^ขโดย^ขรับ^ขการ^ขเรียนรู้^ขจาก^ขสถาบัน^ขครอบครัว^ข

เพลงหยอกเด็ก

พระมหาทองสา ปรีชาติลก วิทยากร

11 พฤษภาคม 2515

14.

จำ¹ เขา² เบี้ย³ เอียะ⁴ ลูก⁵ นก⁶
 จก¹ ชี² แล³ แญ⁴ ฐ⁵ คอ⁶

จิ้ม¹ ข้าว² บค³ คาย⁴ ให้⁵ ลูก⁶ นก
 ล้วง¹ รัก² แร³ แหย⁴ ฐ⁵ คอ⁶

คำศัพท์

1. จำ	=	จิ้ม
2. เขา ² เบี้ย ³	=	ข้าว ² เคี้ยว ³ แล้ว ⁴ สำหรับ ⁵ ให้ ⁶ เด็ก ⁷ รับประทาน ⁸ , ข้าว ⁹ บค ¹⁰
3. เอียะ ⁴ ลูก ⁵ นก ⁶	=	คาย ⁴ ให้ ⁵ ลูก ⁶ นก (ลูก ⁷ คน) กิน
4. จก ¹ ชี ² แล ³	=	ล้วง ¹ รัก ² แร ³
5. แญ ⁴	=	แหย ⁴
6. ฐ ⁵ คอ ⁶	=	ฐ ⁵ คอ ⁶

วิเคราะห์ความ

เพลงหยอกเด็กบทนี้ ชี้ให้เห็นกลวิธีเลี้ยงดูเด็กให้มีอารมณ์ดี หัวเราะ ช่างเล่น
 เป็นนิสัยที่ควรฝึกหัดอย่างยิ่ง จากถ้อยคำสำนวนของเพลงหยอกเด็กนี้ จะให้คุณค่าอีก
 ประการหนึ่งก็คือการเลี้ยงทารกด้วยข้าวบค ที่แม่เป็นผู้เคี้ยวข้าวกับกล้วยให้ทารกรับประทาน

เพลงหยอกเด็ก

15.

โอนช้าโหลง¹ตกทง²หนองบัว
 ค้วย³ชน⁴ชัว⁵แม่บัวตกสง⁶
 แม่บัวเอ๋ยเชิญ⁷พระเชิญ⁸เจ้า⁸
 คำเขาเหมา⁹มาไซเสียนหลวง¹⁰
 เก็บผักสง¹¹มาไซเสียนน้อย¹²
 แม่เอ๋ย¹³คำหูก¹⁴พับพับ
 เอากลับมา¹⁵ให้หนองเหลน¹⁵
 หนองบเหลน¹⁶กอกกนกอกกอย¹⁶
 มคตะน้อย¹⁷กักคาก¹⁷อันน้อย
 ไฟใหม่¹⁸หมอยอี่ล้ายกับแจ¹⁸

1. โอนช้าโหลง
2. ทง
3. ค้วย
4. ชน
5. ชัว
6. สง
7. พระ
8. เจ้า
9. เขาเหมา
10. เียนหลวง
11. ผักสง

พระมหาทองสา ปรีชาติลล วิทยากร

11 พฤษภาคม 2515

นั่งโอนชิงช้าตกทงหนองบัว
 ควายชนสะพานแม่บัวตกบ่อน้ำ
 แม่บัวเอ๋ยเชิญพระเชิญเจ้า
 คำขาวเหมาใส่เรือหลวง
 เก็บผักสง มาใส่เรือน้อย
 แม่เอ๋ย รอย ทอหูก พับ พับ
 เอากลับมาให้หนองเหลน
 หนองไม่เล่นท่าท่า โกง โกง
 มคตะน้อยกักกันอันน้อย
 ไฟใหม่หมอยอี่ล้ายตุ๊กแก

คำศัพท์

1. โอนช้าโหลง	=	นั่งโอนชิงช้า
2. ทง	=	ทุง
3. ค้วย	=	ควาย
4. ชน	=	ชน
5. ชัว	=	สะพาน
6. สง	=	บ่อน้ำ
7. พระ	=	พระ
8. เจ้า	=	เจ้า
9. เขาเหมา	=	ขาวเหมา
10. เียนหลวง	=	เรือใหญ่
11. ผักสง	=	ผักชนิดหนึ่งมีในถิ่นอีสาน

12. เขียนน้อย = เรือนหลังเล็ก
 13. อี้อย = นางสร้อย (ชื่อคน)
 14. คำหูก = ทอหูก, ทอผ้า
 15. เหลน = เล่น
 16. กองกนกอองกออย = ทำท่าโก้งโค้ง
 17. คาก = กน
 18. กั๊วแจ๊ = ตุ๊กแก

วิเคราะห์ความ

คุณค่าของเพลงทยอกเด็กบทนี้ ถ้อยคำสำนวนที่มีสัมผัสคล้องจอง

0 0 0 0 0 0 0	0 0 0	0 0 0 0
0 0 0 0 0 0 0	0 0 0	0 0 0 0
0 0 0 0 0 0 0	0 0 0	0 0 0 0
0 0 0 0 0 0 0	0 0 0	0 0 0 0
0 0 0 0 0 0 0	0 0 0	0 0 0 0

บทเพลงทยอกเด็กให้ความรู้สึกชวนหัว แสดงถึงอารมณ์ขันของผู้ที่กล่าวทยอกล้อเด็ก เนื้อเรื่องจะเกี่ยวพันกับเรื่องที่เป็นอยู่ในชีวิตประจำวัน เช่น นั่งโยนชิงช้า เลี้ยงควาย ตักน้ำ คำขำว เก็บผัก ทอหูก ชาวบ้านมีชีวิตความเป็นอยู่อย่างธรรมดา

เพลงหยอกเด็ก

พระมหาทองสา ปรีชาดิกล วิทยากร

16.

11 พฤษภาคม 2515

ทุก¹ เพิน² วาบ³ มี⁴ เพิน⁵ จังวา⁶ ฟีนอง⁷
 ป่า⁸ เต็ม⁹ ของ¹⁰ เพิน¹¹ จังวา¹² หลาน
 มิ่ง¹³ เป็น¹⁴ เชื้อ¹⁵ สาย¹⁶ ภู¹⁷ เคอ¹⁸ บัก¹⁹ ทาว²⁰

ทุก¹ ท่าน² ว่า³ ไม่⁴ คี⁵ มี⁶ ท่าน⁷ จึง⁸ ว่า⁹ ฟีน¹⁰ ้อง
 ปลา¹¹ เต็ม¹² ของ¹³ ท่าน¹⁴ จึง¹⁵ ว่า¹⁶ หลาน
 มิ่ง¹⁷ เป็น¹⁸ เชื้อ¹⁹ สาย²⁰ ภู²¹ ทาว²²

คำศัพท์

1. ทุก	=	ทุกข้ายาก
2. เพิน	=	ท่าน, เขา
3. มี	=	มิ่งมี
4. ฟีนอง	=	ฟีน้อง
5. ป่า	=	ปลา
6. ของ	=	ของใส่ปลา
7. เชื้อสาย	=	เชื้อสาย
8. บักทาว	=	สรรพนามเรียกผู้ชายเป็นการยกย่อง ทาว = ทาวเธอ

วิเคราะห์ความ

ข้อความนี้เป็นทำนองเสียดสีสังคม ที่ยกย่องคนร่ำรวยว่าเป็นญาติพี่น้อง มีปลาเต็ม
 ของก็ชื่นชมว่าเป็นหลาน ดังนั้น ข้อคิดจากเพลงบทนี้จึงอนุมานได้ว่า สังคมโดยทั่ว ๆ ไป
 ไม่ว่าสังคมเมืองหลวง หรือสังคมชนบท ย่อมมีการแบ่งแยก คนยากจน คนร่ำรวย

เพลงหยอกเด็ก

พระมหาทองสา ปรีชาคิลล วิทยากร

17.

11 พฤษภาคม 2515

นกเคา¹ สอง² กุกกุ กุกกุ
 คั่นแมน³ ลูก⁴ เอาไป⁵
 6 มือน⁶ มือน⁷ ลูก⁷
 กุกกุ กุกกุ กุกกุ

นกเคา¹ ร้อง กุกกุ กุกกุ
 ถ้า² ลูก³ เขาเอาไป⁴
 5 พน⁵ วัน⁶ วัน⁷ หน้า⁷ ลูก⁷
 กุกกุ กุกกุ กุกกุ

คำศัพท์

1. นกเคา	=	นกเคาแมว
2. สอง	=	ร้อง
3. คั่นแมน	=	ถ้าใช้
4. ลูก	=	เขา
5. มือน	=	วันนี้
6. กาย	=	พน, ผ่านพน
7. มือนหน้า	=	วันหน้า, วันข้างหน้า

วิเคราะห์ความ

เพลงหยอกเด็กนอกจากจะเป็นการหยอกล้อเด็ก แล้วยังให้ความคิดในด้านความ
 รู้เรื่องธรรมชาติของสัตว์ นกเคาแมวร้อง กุกกุ กุกกุ และเรื่องความเชื่อของชาวบ้าน
 หมู่บ้านเมืองเก่า เกี่ยวกับแม่ชื้อว่า เมื่อเด็กแรกเกิดนั้นจะยังเป็นลูกของแม่ชื้อ แม่ตั้ง-
 เคิม แต่เมื่อผ่านพนวันนี้ไปแล้วจึงจะเป็นลูกของตน ผู้วิจัยใครจะพิจารณาถึงกำลังใจของ
 มารดา ว่าขณะที่อุ้มเด็กเขย่าไปมานั้น ไม่นับใจว่าทารกที่เกิดมาจะเลี้ยงง่าย จะเป็นลูกดี
 หรือลูกคน ไม่อาจจะคาดคะเนได้ จึงกล่าวทวนองปლობใจตนเองด้วย